

A
ESİN.E
FAR
1985

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL ve TARİH YÜKSEK KURUMU
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ

IBN-İ TÜRK, HÂREZMÎ, FÂRÂBÎ, BEYRÛNÎ, VE IBN-İ SÎNÂ
ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Ankara, 9-12 Eylül, 1985

*

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
ON
IBN TURK, KHWÂRAZMÎ, FÂRÂBÎ, BEYRÛNÎ, AND IBN SÎNÂ

Ankara, September 9-12, 1985

79

TEBLİĞ ÖZETLERİ
SUMMARIES OF PAPERS

FÂRÂBÎ'NİN VATANINDA İKİ KÜLTÜR MERKEZİ:
KENGÜ-TARBAN VE SAYRAM

Emel ESİN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İçindekiler	3
Önsöz	7
Foreword	7
AHMEDOV, ASHRAF—BORIS ROSENFELD: Berlin and Istanbul Manuscripts of Al-Khwârizmî's Astronomical Treatise	9
ALTINTAŞ, HAYRÂNİ: İbn-i Sînâ Düşüncesinde Tasavvufî Kavram Olarak Ârif ve İrfân	10
ARNALDEZ, ROGER: La Cité Vertueuse de Fârâbî et la Communauté Musulmane.	11
ARSLAN, AHMET: İbn-i Sînâ ve Spinoza'da Tanrı Anlayışı	13
AYYUBİ, N. AKMAL: Contribution of Khwârizmî to mathematics and Geography	14
BALOCH, N. A.: An Evaluation of the Tradition Recorded by Berûnî in his Indica about the Turk Shahs of Kabul in the Light of Historical Perspective of the Turkish States and Principalities During the 7th-9th Centuries A.C.	16
BİNGÖL, ABDÜLKUDDÜS: İbn-i Sînâ'da Mantıkî Mahiyet ve Bilinmesi	17
BOLAY, S. HAYRÎ: İbn-i Sînâ'da Contingence Anlayışı	18
BULGAKOV, PAREL GEORGIEVICH: The Study of Beyrûnî's Life and Scientific Works in Uzbekistan	19
BÜTÜN, RENGİN DRAMUR: Ebu Reyhan Birûnî'nin Kitâb-ı Saydele- fî Tıbb'ında Bazı Droglarla Tedavi	20
CHEHADE, ABDUL-KARİM: Avicenne, Medecin	21
DAĞ, MEHMET: İbn-i Sînâ'nın Bilgi Kuramı Üzerine Notlar	23
DEMİRHAN, AYŞEGÜL ERDEMİR: İbn-i Sînâ'nın Bazı Droglar Hakkındaki Fikirleri ve Tıbbî Folklorumuz Bakımından Önemi	24
DOLD-SAMPLONIUS: Al-Khwârizmî's Equations as Solved by Al-Samaw'al ..	25
DOSAY, MELEK: Abû Kâmil Şucâ'nın Hârezmî'den Aldığı Etkiler Hakkında Bazı Düşünceler (Türkçe-İngilizce)	26
ESİN, EMEL: Fârâbî'nin Vatanında İki Kültür Merkezi: Kengü-Tarban ve Sayram	28
GOGACZ, MIECZYSLAW: Avicenne et les Plus Importantes Interprétation de sa Théorie d'Existence	29
GRATTAN-GUINNES, I.: Recognition of Arabic Mathematics in the Writings of Montucla and Delambre	30

Dr.Emel Esin KÜTÜPHANESİ	
Demirb. no:	00079
Tasnif no:	A ESİN, E FAR 1985

FÂRÂBÎ'NİN VATANINDA İKİ KÜLTÜR MERKEZİ: KENGÜ-TARBAN VE SAYRAM

EMEL ESİN
İstanbul

Kengü-Tarban adı, Kengeres boyları ile alakalı idi. Peçenek ve Kanglı Türklerinin atalarından Kengeres boyları, aslen Türk veya Türkleşmiş sanılır. Ancak, Fârâbî'nin doğduğu M. Dokuzuncu asırda, Kengeres kültür merkezi, daha batıya, Kerder'e ilerlemişti. Kengü-Tarban ise, Kök-Türk devrinde (550-745) yeniden inşa edilmişdi ve Karluk Türkleri ile meskûn idi. Karlukların şimalî komşuları da Oğuzlar idi. Böylece, çevrede Kök-Türk kültürü hâkim bulunuyordu. Kadim Kengeres kültürünün unsurları, gelişmiş musîki sanatı, ölenlerin kemiklerini mahfazalarda saklamak gibi husûslar ile, Karluklar ve Oğuzlar tarafından benimsenmişdi. Fârâbî'nin musîki bilgisi, Kengeres geleneğinden mülhem olsa gerek. Türgiş Kaganlığı (658-766) ve Karluk Yabğuları (766-840) devirlerinde, Balasagun ve Taraz gibi Kengü-Tarban'a yakın başkentlerde yayılan ve âbideler bırakan Burkan dîni ile Nestûri Hristiyanlık da, harsî tesirler icrâ etmişlerdi. Fârâbî, Kengü-Tarban vâhasında, babasının idâresindeki, bugün Oksus adı verilen kalede, dünyâya geldiği zamân, İslâmiyet, bu sâhaya henüz yeni nüfûz ediyor idi (840'dan sonra). Sayram'daki Müslüman Türk beyliği, en yakın, büyük İslam merkezi idi.

Sayram da, Kök-Türk devrinde, yeniden kurulmuş bir şehir ve Kök-Türk sülâlesinin batı kolunun başkentlerinden idi. Sâmânî'lere ancak resmen bağlı, gerçekde müstakil bir Müslüman Türk beyliği merkezi olarak, Sayram, batı Türkistan islâmî Türk kültürünün şekil aldığı şehirlerden biri oldu. Dokuzuncu asırda, Sayram'da, kalıntıları hâlâ mevcûd bir câmi ve sanat eseri olarak, şöhrat bulmuş ribât'lar binâ edilmişti. Fârâbî'nin hendeseye dâir nazariyelerinin Türkistan islâmî mimarisine ile ilişkileri hakkındaki, hâlen ileri sürülen düşünceler kabul edilirse, ilk akla gelen büyük islâmî âbideler, Sayram câmii ve ribât'ları olsa gerek. Sâmânî Mansûr b. Nûh devrinde (961-77) yapılan, irânî lehçeye (Prof. Z. V. Togan'a nazaran, Türkçeye de) Kur'ân-ı Kerîm tercüme heyetinde, Sayram'dan bir âlim de bulunmuşdu. Fârâbî'den iki asır sonra, aynı çevrede bu sefer Sayram'da, Türk düşünce târihinin bir diğer zirvesi, Ahmed Yesevî doğacaktı (ölümü, 1160).

